

Conference: Violence against Women and Prostitution
28 Νοεμβρίου 2012, στο Σπίτι της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Νομοθετική ρύθμιση της πορνείας στην Κύπρο

Το ζήτημα της πορνείας αποτελούσε πάντα αντικείμενο έντονων συζητήσεων και τοποθετήσεων με δύο βασικές σχολές σκέψης. Η πρώτη θεωρεί την πορνεία ως μια ξεκάθαρη μορφή βίας εναντίον των γυναικών και εμπορευματοποίησης της γυναικείας σεξουαλικότητας η οποία θα πρέπει να απαγορευθεί, και η δεύτερη, ως ένα ακόμα επάγγελμα που πηγάζει από το δικαίωμα του κάθε ατόμου στην αυτοδιάθεση, το οποίο, ωστόσο, θα πρέπει να διέπεται από σαφείς ρυθμίσεις που στόχο θα έχουν, μεταξύ άλλων, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εκδιδόμενων γυναικών.

Όπως αναφέρει η φιλόσοφος και φεμινίστρια Katherine Mc Kinnon *“όταν η πορνεία ορίζεται ως σεξουαλική εργασία (sex work), συνήθως γίνεται αντιληπτή ως το «αρχαιότερο επάγγελμα», ένα παγκόσμιο πολιτισμικό φαινόμενο, συναινετική επειδή πληρώνεται, στιγματισμένη όταν είναι παράνομη, μια δουλειά «σαν όλες τις άλλες» ακόμη και ως μία μορφή σεξουαλικής απελευθέρωσης. Οι εκδιδόμενες γυναίκες παρουσιάζονται να «αυτοδιαθέτουν» ελεύθερα τον εαυτό τους. Ο όρος αυτοδιάθεση -αν και συχνά τον χρησιμοποιούν αποφεύγοντας να ορίζουν το περιεχόμενό του- σημαίνει μεταξύ άλλων ελευθερία βούλησης, ορθολογική απόφαση μεταξύ διαθέσιμων επιλογών, απόρριψη παραδοσιακών όψεων της θηλυκότητας και ως αντίσταση σε ηθικιστικά στερεότυπα. Από την άλλη, σύμφωνα με την προσέγγιση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, η πορνεία γίνεται αντιληπτή ως η αρχαιότερη μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης, ως μια θεσμοποιημένη μορφή σεξουαλικής ανισότητας, ως μια διαδικασία σταδιακής «απανθρωποποίησης» των ανθρώπων που συμμετέχουν σ' αυτή”.*

Στην Κύπρο, τα ζητήματα που σχετίζονται με την πορνεία ρυθμίζονται στον Ποινικό Κώδικα. Πρόκειται για νομοθέτημα που τέθηκε σε ισχύ το 1959, δηλαδή, επί αποικιοκρατίας, το οποίο, βεβαίως, έχει υποστεί πέραν των 40 τροποποιήσεων σε

επί μέρους άρθρα του μέχρι σήμερα. Οι σχετικές με την πορνεία διατάξεις περιέχονται στο Κεφάλαιο IV που φέρει τον τίτλο *Αδικήματα που Παραβιάζουν το Κοινό*, και, ειδικότερα, στο υποκεφάλαιο του Κεφαλαίου IV με τίτλο *Ποινικά Αδικήματα κατά των Ηθών*. Αυτή η υπαγωγή των ανθρωπίνων συμπεριφορών που σχετίζονται με την εκπόρνευση των γυναικών στα αδικήματα που **ενοχλούν το κοινό και παραβιάζουν τα ήθη**, δείχνει ευθύς εξαρχής και την ιδεολογική προσέγγιση του νομοθέτη στο ζήτημα της πορνείας. Όχι ως ένα ζήτημα βίας κατά των γυναικών και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, αν όχι και ως ζήτημα παραβίασης του δικαιώματος τους στη σωματική ακεραιότητα, ζωή και ελευθερία, αλλά ως συμπεριφορά που παραβιάζει την κοινωνική τάξη και την ηθική.

Όσον αφορά τα επί μέρους άρθρα του Ποινικού Κώδικα που σχετίζονται με το υπό συζήτηση θέμα, έχουμε τις εξής ρυθμίσεις:

Το άρθρο 156 ορίζει ότι όποιος διατηρεί, διευθύνει, συμμετέχει ή βοηθά στη διεύθυνση οίκου ανοχής είναι ένοχος πλημμελήματος. Ένοχος πλημμελήματος, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, είναι και ο ενοικιαστής καθώς και ο εκμισθωτής ή ιδιοκτήτης, εάν εν γνώσει τους επιτρέπουν τη χρησιμοποίηση του υποστατικού ως οίκου ανοχής ή χώρου όπου ασκείται συστηματικά πορνεία.

Δυνάμει του άρθρου 157, όποιος προάγει γυναίκα που έχει ηλικία κάτω των είκοσι ενός χρόνων σε παράνομη σαρκική επαφή ή προάγει γυναίκα σε κοινή πορνεία είτε στη δημοκρατία είτε αλλού, ή προάγει γυναίκα να εγκαταλείψει τη δημοκρατία με σκοπό να γίνει τρόφιμη σε οίκο ανοχής αλλού, ή προάγει γυναίκα να γίνει για σκοπούς άσκησης πορνείας τρόφιμη σε οίκο ανοχής στη Δημοκρατία ή αλλού, είναι ένοχος πλημμελήματος και υπόκειται σε φυλάκιση που δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη.

Στο άρθρο 162 ορίζεται ότι, όποιος κατακρατεί γυναίκα χωρίς τη θέληση της με σκοπό να έρθει σε παράνομη συνουσία με αυτή οποιοσδήποτε άνδρας, ή όποιος κατακρατεί γυναίκα χωρίς τη θέληση της σε οίκο ανοχής, είναι ένοχος πλημμελήματος και υπόκειται σε φυλάκιση που δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη.

Σύμφωνα με το άρθρο 164, όποιος εν γνώσει του ζει από κέρδη πορνείας που ασκείται μεταξύ προσώπων είτε του ίδιου είτε διαφορετικού φύλου ή επιδίδεται σε άγρα πελατών για ανήθικους σκοπούς είναι ένοχος πλημμελήματος και υπόκειται σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη.

Και τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 165, όταν αποδεικνύεται ότι γυναίκα, για σκοπό κέρδους, ασκούσε έλεγχο στις κινήσεις, καθοδηγούσε ή επηρέαζε τις κινήσεις πόρνης, με τρόπο που να φανερώνει ότι παρακινούσε ή εξαναγκάζε την άσκηση πορνείας από την άλλη γυναίκα, είναι ένοχη πλημμελήματος.

Από τις πιο πάνω διατάξεις προκύπτει ότι, στην κυπριακή έννομη τάξη στοιχειοθετούν ποινικό αδίκημα η διατήρηση οίκου ανοχής, η προαγωγή γυναικών στην πορνεία, ο εξαναγκασμός στην πορνεία και το αποζείν από κέρδη πορνείας (μαστροπεία). Η ίδια η πορνεία δεν αποτελεί ποινικό αδίκημα.

Η μη ποινικοποίηση της πορνείας, προσωπικά με βρίσκει σύμφωνη. Και τούτο γιατί τυχόν ποινικοποίηση της θα μετέτρεπε το θύμα, την εκδιδόμενη, δηλαδή, γυναίκα, σε εγκληματία. Κάθε εκδιδόμενη γυναίκα είναι θύμα, το ελάχιστο, κακοποίησης, εκμετάλλευσης, ανελευθερίας και επαναλαμβανόμενου βιασμού. Η επιλογή εν πάση, περιπτώσει, του νομοθέτη μη ποινικοποίησης της πορνείας είμαι σίγουρη ότι δεν προσεγγίσθηκε μ' αυτό το σκεπτικό, αλλά βασίσθηκε στην ευρέως διαδεδομένη, τουλάχιστον στον τόπο μας, αντίληψη, ότι η πορνεία είναι κοινωνικά αναγκαίο κακό και γι' αυτό αποδεκτό.

Σε σχέση με τις πιο πάνω ρυθμίσεις του Ποινικού Κώδικα θέλω να επισημάνω, επιπρόσθετα, ότι, όπως προανέφερα, τα αδικήματα διατήρησης οίκου ανοχής, προαγωγής γυναικών στην πορνεία, εξαναγκασμού άσκησης πορνείας και αποζείν από κέρδη πορνείας αντιμετωπίζονται για σκοπούς ποινικής δίωξης ως πλημμελήματα και όχι ως κακούργηματα με χαμηλές ποινές. Το εντυπωσιακό, δε, είναι ότι στο ίδιο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα, που αναφέρεται στα αδικήματα κατά των ηθών, η κτηνοβασία, η συνουσία, δηλαδή, με ζώο, ορίζεται ως κακούργημα.

Σε σχέση με το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την πορνεία, αναφορά πρέπει να γίνει και στο άρθρο 6 του περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμου, στο οποίο ορίζεται ότι, οι πόρνες και τα άτομα που ζουν από κέρδη πορνείας είναι απαγορευμένοι μετανάστες, των οποίων απαγορεύεται η είσοδος στην Κύπρο. Και βεβαίως ο νομοθέτης αναφέρεται εδώ στις αλλοδαπές πόρνες. Το οξύμωρο είναι ότι, ενώ η εκδιδόμενη γυναίκα, ανεξάρτητα από την εθνική της καταγωγή, δεν υπόκειται δυνάμει των προνοιών του Ποινικού Κώδικα σε ποινική δίωξη, εάν αλλοδαπή γυναίκα συλληφθεί να ασκεί πορνεία, απελαύνεται και κηρύσσεται απαγορευμένη μετανάστρια, με ταχύτατες διοικητικές διαδικασίες, χωρίς καν, συνήθως, να εξετάζεται κατά πόσον υπήρξε θύμα εμπορίας προσώπων για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Αναπόφευκτα, καταλήγω, ότι ένα από τα κριτήρια αυτής της πρακτικής είναι η εθνική καταγωγή της εκδιδόμενης γυναίκας.

Σχετική με αυτό το θέμα ήταν η παρέμβαση της Αρχής κατά των Διακρίσεων του Γραφείου μου, το 2010, μετά από την υποβολή συγκεκριμένης καταγγελίας, για μαζική και με συνοπτικές διαδικασίες απέλαση γυναικών κινεζικής υπηκοότητας, των οποίων η ενοχοποίηση έγινε κατόπιν παγίδευσής από μέλη της αστυνομίας που τελούσαν υπό κάλυψη. Καμία δικαστική διαδικασία δεν προηγήθηκε της απέλασής τους, καμία έρευνα δεν έγινε για να διακριβωθεί κατά πόσο οι γυναίκες αυτές ήταν θύματα εμπορίας. Αντίθετα, οι γυναίκες, ανάμεσα στις οποίες υπήρχαν και αιτήτριες ασύλου, απελάθηκαν μαζικά επειδή θεωρήθηκε ότι ασκούσαν πορνεία και ήταν «επικίνδυνες» για τα δημόσια ήθη.

Παρά τη νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 6 του περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμου, σύμφωνα με την οποία οι (αλλοδαπές) πόρνες είναι απαγορευμένες μετανάστριες, οι μεταναστευτικές αρχές, για δύο τουλάχιστον δεκαετίες, χορηγούσαν μαζικά άδειες εισόδου σε νεαρές γυναίκες που προέρχονταν από φτωχές χώρες για να εργασθούν στην Κύπρο ως «καλλιτέχνιδες», και αυτό παρά το ότι ήταν γνωστό ότι προοριζόνταν για την πορνική αγορά. Πολλές από αυτές τις γυναίκες, αν όχι και οι περισσότερες, ήτανε θύματα εμπορίας για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Η παρέμβαση του Γραφείου μου το 2003, με την γνωστή πλέον αυτεπάγγελτη έρευνα που είχε διενεργήσει, καθώς και η διεθνής

κατακραυγή που ακολούθησε μετά τη δημοσιοποίηση της, οδήγησε στο να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για την πάταξη της εμπορίας γυναικών και την καταπολέμηση αυτού του διασυνοριακά οργανωμένου εγκλήματος. Στα πλαίσια αυτά, αναφέρω πολύ συνοπτικά, ότι δημιουργήθηκε στην αστυνομία ειδικό τμήμα καταπολέμησης της εμπορίας προσώπων, καταργήθηκαν σταδιακά οι λεγόμενες «βίζες για καλλιτέχνιδες», διαφοροποιήθηκε η πολιτική εισόδου εργαζομένων σε νυχτερινά κέντρα, λειτούργησε Πολυθεματική Ομάδα και ετοιμάστηκε Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων. Στα ίδια πάντα πλαίσια, το 2007, τέθηκε σε ισχύ ο περί της Καταπολέμησης της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος.

Θα πρέπει εδώ να διευκρινίσω ότι άλλο πράγμα είναι η πορνεία και άλλο η εμπορία προσώπων για σκοπούς σεξουαλικής τους εκμετάλλευσης, παρά το ότι έχουν ένα κοινό παρονομαστή, την άσκηση εντέλει πορνείας. Στον Ποινικό Κώδικα δεν περιέχεται ορισμός του όρου «πορνεία». Σύμφωνα εν πάση, περιπτώσει, με τον πλέον γενικά αποδεκτό ορισμό, πορνεία σημαίνει το να εκδίδεται κάποιος ή κάποια έναντι αμοιβής με τη «συναίνεση» του. Αντίθετα, η εμπορία προσώπων για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης, σύμφωνα με τον ορισμό του Palermo, συνοψίζεται σε στρατολόγηση του θύματος, μετακίνηση του από τη χώρα προέλευσης στη χώρα προορισμού με σκοπό την εκμετάλλευση του, η οποία συντελείται με τη διοχέτευση και ένταξη του στην πορνική αγορά.

Σύμφωνα με τον περί της Καταπολέμησης της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμο, εμπορία προσώπων νοείται η «στρατολόγηση, μεταφορά, μεταβίβαση, υπόθαλψη ή παραλαβή προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής ή μεταβίβασης του ελέγχου επί του προσώπου, μέσω απειλών ή χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής, δόλου, εξαπάτησης, κατάχρησης εξουσίας ή εκμετάλλευσης της ευάλωτης θέσης του ή παροχής ή λήψης πληρωμών ή ωφελημάτων για εξασφάλιση της συγκατάθεσης του προσώπου που ασκεί έλεγχο επί άλλου προσώπου με σκοπό την εκμετάλλευση αυτού».

Βάσει του ίδιου νόμου, η σεξουαλική εκμετάλλευση περιλαμβάνει:

- *«Τον εξαναγκασμό προσώπου σε πορνεία ή σε συμμετοχή σε πορνογραφικές παραστάσεις ή την κερδοσκοπία ή καθ' οιονδήποτε τρόπο εκμετάλλευση προσώπου για παρόμοιους σκοπούς*
- *Την εισαγωγή ή εξώθηση ή παρότρυνση ή στρατολόγηση ή οργάνωση ή κατεύθυνση προσώπου στην πορνεία ή σε συμμετοχή σε θεάματα πορνογραφίας*
- *Τη σεξουαλική δραστηριότητα με πρόσωπο όταν (i) γίνεται χρήση εξαναγκασμού, βίας ή απειλής(ii) γίνεται κατάχρηση αναγνωρισμένης θέσης εξουσίας ή επιρροής επί του προσώπου ή της κηδεμονίας ή φύλαξης προσώπου».*

Στον ίδιο Νόμο ορίζεται ότι η εμπορία ενηλίκων προσώπων είναι κακούργημα και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα 15 έτη (άρθρο 5). Η σεξουαλική εκμετάλλευση ενηλίκων ατόμων, επίσης, αντιμετωπίζεται ως κακούργημα και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα δέκα έτη (άρθρο 9). Έχουμε μια σαφή, δηλαδή, αυστηροποίηση των ποινών. Επιπρόσθετα, προνοείται ότι το δικαστήριο μπορεί να διατάξει, σε οποιοδήποτε, μάλιστα, στάδιο της ποινικής διαδικασίας, την προσωρινή ή και μόνιμη απαγόρευση άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων με αφορμή τις οποίες διεπράχθη το αδίκημα της εμπορίας προσώπου, το προσωρινό ή μόνιμο κλείσιμο υποστατικών που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξη του αδικήματος και τη δήμευση αντικειμένων που χρησιμοποιήθηκαν για τον ίδιο σκοπό (άρθρο 17). Με βάση πάντα τον ίδιο Νόμο, το θύμα εμπορίας έχει θεσμικό αγωγίμο δικαίωμα διεκδίκησης αποζημιώσεων όχι μόνο από τον δράστη της εμπορίας αλλά και από το ίδιο το Κράτος, υπό προϋποθέσεις (άρθρα 22 και 23). Τέλος, στο Μέρος III του Νόμου περιέχονται ιδιαίτερα σημαντικές ρυθμίσεις που αφορούν την αναγνώριση και την προστασία των προσώπων που είναι θύματα εμπορίας, με αναλυτική αναφορά στα δικαιώματά τους.

Στη γνωστή υπόθεση Rantseva vs Κύπρου και Ρωσίας, η οποία θεωρείται ορόσημο στην καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, δέχθηκε ότι η εμπορία προσώπων, παρόλο που δεν αναφέρεται ρητά στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 της ΕΣΔΑ που απαγορεύει τη σκλαβιά, τη δουλεία και την καταναγκαστική εργασία. Το Δικαστήριο, το οποίο καταδίκασε την Κύπρο για παραβίαση του άρθρου 4 λόγω της παράλειψής της να λάβει μέτρα για πάταξη της εμπορίας προσώπων γενικά αλλά και ειδικά για την περίπτωση της Rantseva, υπογράμμισε την ευθύνη των κρατών απέναντι στα θύματα του trafficking.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί και το ότι η Κύπρος βρίσκεται στη διαδικασία ενσωμάτωσης στην εθνική έννομη τάξη της νέας Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά της Εμπορίας προσώπων (2011/36/ΕΕ) η οποία προνοεί εκτενώς για την προστασία των θυμάτων. Η Οδηγία 2011/36/ΕΕ αναγνωρίζει ότι η εμπορία ανθρώπων συνιστά σοβαρό έγκλημα, το οποίο διαπράττεται συχνά στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος και συνιστά κατάφωρη παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην Οδηγία αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες ανά φύλο του φαινομένου της εμπορίας και ότι συχνά η εμπορία γυναικών και ανδρών διεξάγεται για διαφορετικούς σκοπούς. Για το λόγο αυτό, η συνδρομή και τα μέτρα στήριξης θα πρέπει, όπου είναι δυνατόν, να σχεδιάζονται με βάση το φύλο.

Παρά τις όποιες θετικές εξελίξεις, σε νομοθετικό τουλάχιστον επίπεδο, τα παράπονα που συνεχίζουν να υποβάλλονται στο Γραφείο μου, καταδεικνύουν ότι πολλά μένουν για να γίνουν, κυρίως όσον αφορά στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας και της στήριξης των θυμάτων. Δυστυχώς, οι περισσότερες υποθέσεις δεν καταλήγουν σε καταδίκες με βάση τον περί Καταπολέμησης της Εμπορίας Προσώπων Νόμο, αλλά με βάση τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Έτσι, η διάσταση της στρατολόγησης, διακίνησης και εκμετάλλευσης και εξαναγκασμού δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη. Σχετική και ενδεικτική των προβλημάτων είναι και η έκθεση της Ομάδας Ειδικών Ενάντια στην Εμπορία Προσώπων του Συμβουλίου της Ευρώπης (GRETA- Group of Experts on Action Against Trafficking in Human Beings) η οποία στον πρώτο γύρο αξιολόγησης της Κύπρου, το 2011, αναγνώρισε μεν τις σημαντικές νομοθετικές εξελίξεις, αλλά

υπογράμμισε ότι αναφορικά με την πρόληψη του trafficking οι κυπριακές αρχές δεν έχουν λάβει επαρκή μέτρα για την αποθάρρυνση της ζήτησης των υπηρεσιών από τα άτομα που είναι θύματα εμπορίας.